

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, ח' אלול התשפ"ו

חולין קי"ג – הלכות הכשר מליחה, והגדרות ותכולת איסור בשר בחלב

שאלות:

1. רענן הכשיר בשר עוף, הוא מלח אותו ושטף אותו, הוא יכול עכשיו לבשל אותו?

הלכות מליחה

- בסוף הדף הקודם **רבא** לימד שציר של בהמות טמאות אוסר במליחה יותר מדם:
 - הגמרא מקשה על **רבא** מברייטא שאומרת שדג טהור שמלחו עם דג טמא – מותר, והרי הציר צריך לאסור.
 - הגמרא מתרצת שהברייטא מתפרשת להתיר כשהטהור מליח ורק הוא פולט ציר, והטמא תפל ולא פולט, ולאסור כשהטמא מליח והטהור תפל. ולא מדובר בברייטא על מקרה שבו שניהם מלוחים, ולכן אין מכאן קושיה על **רבא**.
- **שמואל אמר** שכשמכשירים בשר במליחה, הבשר לא יוצא מידי דמו אלא אם מולחו יפה ומדיחו יפה. **רב הונא אמר** שמולח ומדיח כי כבר נתרחץ פעם אחת בבית המטבחים ולכן זה לא חולק על הברייטא שאומרת שמדיח בהתחלה, מולח, ומדיח שוב.
 - **רב דימי מנהרדעא** מלח במלח גס (מילחא גללניתא) וניער אותו, כי הוא בולע דם, במלח דק אין צורך לנער כי הוא נמס. **רב משרשיא** פוסק שבני מעיים (כרכשת, קיבה וכרס והדקין והדורא דכנתא – שזה המעי הגס) לא מוחזקים בדם ולא טעונים מליחה.
 - **שמואל אמר** שלא מניחים בשר מלוח אלא על גבי כלי מנוקב, כדי שהדם לא יצטרך ויחזור לבשר.
 - **רב ששת** מלח חתיכה-חתיכה בנפרד כדי שלא יבלעו אחת מהשניה, אבל הגמרא אומרת שמותר למלוח כמה חתיכות יחד, מאותה סיבה שלא חוששים שהדם יחזור לחתיכה אחת, כי כל עוד הן טרודות בפליטת דמן הן לא בולעות זו מזו.
 - **שמואל אמר** בשם **רבי חייא**: שמי ששובר מפרקת הבהמה בשעת השחיטה קודם שתצא נפשה, גורם לבהמה שלא תוכל להוציא את הדם, ועל ידי זה מכביד את הבשר (הדם נבלע באברים) וגוזל את הבריות במכירתו לפי משקל. נשאלה שאלה אם הדבר אסור גם אם הוא שוחט לעצמו ולא בשביל למכור, מפני שאולי הדם הזה לא ייצא במליחה, והשאלה נשארה בתיקו.

2. עוזיאל אוכל עוף, ואחותו מירה אוכלת גבינה באותו שולחן, זה מותר?

עוף וגבינה על השולחן ואיסור בשר בחלב מהתורה ומדרבנן

- המשנה אומרת: שמי שמעלה את העוף עם הגבינה על השולחן – לא עובר בלא תעשה. ומכיוון שברור שהתורה לא אסרה העלאה על שולחן אחד, הגמרא מנסה לדייק מכאן שמי שאוכל עוף בחלב עובר על איסור מדאורייתא של לא תעשה, אבל הגמרא דוחה את הדיוק כי ייתכן שהמשנה משמיעה שאם הוא מעלה הוא לא יבוא לידי איסור דאורייתא, כי גם אם הוא יאכל אותם ביחד עוף בחלב זה אסור רק מדרבנן.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- המשנה הבאה מגדירה איזה בשר אסור עם איזה חלב ואומרת שבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה – אסור לבשל ואסור בהנאה.

- **רבי עקיבא** אומר שחיה ועוף אינם אסורים מן התורה בבשר בחלב, שכן נאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" שלוש פעמים נאמר 'גדי' – פרט לחיה, לעוף ולבהמה טמאה. והגמרא תלמד מאיפה מרבים את האיסור לבהמות כמו פרה, שהם לא גדי.

- **רבי יוסי הגלילי**: לומד מהסמיכות בפסוק בין "לא תאכלו כל נבלה" לבין "לא תבשל גדי בחלב אמו" שנאמרו ממש באותו פסוק בפרשת ראה, שכל שנוהג בו איסור נבלה ראוי להיכלל בבשר בחלב; לכן גם עוף היה ראוי להיכלל, אלא ש"בחלב אמו" מוציא אותו מפני שאין לו חלב אם.

3. עמוס אומר שמותר לאכול כבש עם חלב, כי כבש זה לא גדי, והחלב הוא בכלל של פרה, הוא צודק?

תכולת האיסור בשר בחלב

- **רבי אלעזר** דורש את המקור לכך שאיסור בשר בחלב נוהג גם בשאר בהמות ולא רק בגדי, מאחר ובשני פסוקים נאמר במפורש "גדי העזים" ("וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת גְּדֵי הָעִזִּים" ו"אֶת עֹרֹת גְּדֵי הָעִזִּים") זה מלמד ש"גדי" סתם ללא המילה 'עזים' כולל גם עגל וטלה; ולא לומדים מכאן לכל התורה שגדי זה דווקא עזים, כי שני כתובים לא מלמדים, ולדעה ששני כתובים הבאים כאחד כן מלמדים, המיעוט 'העזים' מלמד שכאן הכוונה דווקא לעזים ולא במקום אחר.

- **שמואל** דורש שש דרשות מהייתור בשלושת המופעים של "גדי" לרבות חלב, נבלה ושליל, שנחשבים בשר ולמעט דם, שליה ובהמה טמאה, ועוד שלוש דרשות משלושת מופעי "בחלב אמו" למעט חלב זכר אם במקרה יוצא ממנו קצת חלב, חלב שחוטה, שלא ראוי להיות אם וחלב טמאה שהוא לא מהמין של הבשר, וכתוב 'אמו' משמע כמותו.

- הגמרא **מקשה** שיש שלוש מופעים של 'גדי' אז איך למדנו שש דרשות? הגמרא **מסבירה** שדם ושליו שהיא פירשא ברור שהם לא גדי, וחלב ונבלה לא צריכים פסוק נפרד לכל אחד כי שניהם הם מין 'גדי' ולכן הם נלמדים מפסוק אחד, שמלמד שכאן איסור בשר בחלב חל על איסור אחר; לכן נותרים שני פסוקים לרבות שליל ולמעט בהמה טמאה.

- הגמרא **מקשה** מזה **ששמואל** מרבה חלב ונבלה לאיסור בשר בחלב, מוכח שהוא סובר שאיסור חל על איסור; אבל במקום אחר הוא **אמר** בשם **רבי אלעזר** שכהן טמא שאכל תרומה שכבר נטמאה לא חייב מיתה כי איסור טומאת הגוף, לא חל על איסור תרומה טמאה שכבר "מחוללת ועומדת", לכאורה הוא סובר שאיסור לא חל על איסור?

- הגמרא מביאה מספר תירוצים:

- **שמואל סובר** שאיסור חל על איסור, אבל בתרומה יש מיעוט מיוחד ("וַיִּתֵּנוּ בִּי כִּי יִחַלְלוּהוּ").

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **שמואל סובר** שאין איסור חל על איסור, ובבשר בחלב התורה ריבתה במיוחד מהמילה "גדי" שאיסור חל על איסור.

- בבשר בחלב זו דעת **שמואל** עצמו, ובאיסור תרומה הוא אמר בשם רבו **רבי אלעזר**.

- **רב אחדבוי בר אמי** שאל את **רב**: על המבשל בחלב עז שעדיין לא ילדה, אבל יש לה כבר חלב, האם זה נחשב 'חלב אמו'? **רב** דייק ש**שמואל** מיעט חלב זכר דווקא, אבל זו שעתידה להגיעה לכלל אם – אסור.

- **רבי אמי ורבי אסי** נחלקו במבשל חלב (שומן אסור) בחלב:

- לישנא קמא: על אכילה כולם מסכימים שלא לוקה כי אין איסור חל על איסור, (והם לומדים מהמילה 'גדי' עניין אחר כפי שרש"י מפרש). המחלוקת היא בבישול – מר סובר לוקה מפני שבבישול אין כאן איסור קודם לחול עליו, כי חלב לא אסור לבשל, ומר סובר לא לוקה כי התורה ניסחה אכילה בלשון בישול וזה איסור אחד, וכיוון שלא לוקה על אכילה – לא לוקה על בישול.

- לישנא בתרא: על בישול כולם מסכימים שלוקה. המחלוקת היא באכילה – מר סובר לא לוקה מפני שאין איסור חל על איסור, ומר סובר לוקה כי התורה ניסחה אכילה בלשון בישול שכמו שעל בישול לוקה ככה גם על אכילה.

- הסבר שלישי בתחילת הדף הבא: שאחד דיבר על אכילה ואחד על בישול והם לא חולקים.